

FETHİYE KALESİ 2021 YILI KAZILARI

Kadir PEKTAŞ¹

Özet

Fethiye Kalesi Kurtarma Kazısı 2021 yılı çalışmaları kapsamında duvar belirginleştirme çalışmaları, kazı ve sondaj faaliyetleri gerçekleştirilmiştir.

Güneyde Kayaköy'e kadar uzanan derin bir vadi, kuzeyinde ise denize hakim bir ova ile sınırlanan Fethiye Kalesi, doğu-batı doğrultusunda, çift sur sistemine sahip bir savunma yapısıdır. Kale yaklaşık olarak 220 m uzunluğunda ve 150 m genişliğinde bir alana yayılmış olup en yüksek noktası deniz seviyesinden yaklaşık 120-130 metredir.

Kalede farklı tarihsel dönemlere ait mimari anlayış söz konusudur. Kalede günümüze ulaşan iki kapı, kayaya oyma birimler erken özellikler taşırken, üst kale ve alt surlardaki burçlar Orta Çağ yapısıdır. Hammer'in 1800 yılında Fethiye'yi (Makri – Meğri) ziyaretine ait gravür, kale hakkında fikir veren en eski görseldir. Bu gravürde kalenin surları ve anıtsal kapısı açık bir biçimde görülmektedir.

Fethiye Kalesi'nde yapılan araştırmalar sırasında 1 ve 5 nolu burçlar ile 5 nolu sarnıçta Grekçe dört kitabe tespit edilmiştir. 1 No'lu Burç'un güney cephesinde yer alan 40 x 21 cm ölçülerindeki kitabe, harç üstüne kazıma tekniğiyle yazılmıştır.

Fethiye Kalesi Kazısı, 2021 yılı ağustos ayında temizlik çalışmaları ile başlatılmıştır. Bu doğrultuda kalenin bulunduğu arkeolojik sit alanında daha önce herhangi bir çalışma yapılmamış olması, kalenin topografyası ve alandaki yoğun bitki örtüsü bu çalışmayı mecburi hale getirmiştir. Temizlik çalışmaları kalenin bulunduğu alan ile sınırlı kalmayıp, alt surlar ve iç kalede yer alan nitelikli mekânların içerisinde ve çevresinde yapılmıştır.

---

¹ Prof. Dr. Kadir PEKTAŞ İstanbul Medeniyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü, D100 Karayolu Yanyol 34700 Üsküdar-İstanbul/TÜRKİYE. pektaskadir@hotmail.com

Ayrıca arkeolojik sit alanının batı kısmında yer alan moloz yığınları da temizlenmiştir.

Kazı öncesi kalenin haritası çıkartılmış ve mevcut harita üzerinde alan 10 m genişliğinde karelere ayrılmıştır. Kazı programı çerçevesinde Üst Kale ve Alt Surlar'da belirlenen mekânlarda yüzey temizliği, duvar belirginleştirme, kazı ve sondaj çalışmaları yürütülmüştür. Çalışma yapılan alanların kolay anlaşılabilmesi için mekânlara numaralar verilmiştir.

Fethiye Kalesi'nde çalışma yapılan sarnıçların dikdörtgen planlı, beşik tonozla kapatılan, içleri sıvalı olduğu görüldü. Genellikle kaba yonu taş malzemeye inşa edilen duvarlar farklı kalınlıklara sahiptir. Bunlardan ayrı olarak temel seviyesinde veya biraz daha yüksek duvarlarla ortaya çıkarılan mekânların üst örtüsüne işaret eden herhangi bir ipucu tespit edilmediği görülmüştür. İşlevleri kısmen tahmin edilebilen mekânların sayısının önümüzdeki yıllardaki kazılarda artacağı düşünülmektedir.

Kazılar sırasında ortaya çıkarılan buluntulardan seramiklerin çoğunluğu küçük parçalar şeklinde ele geçmiştir. Sırlı seramikler içinde Milet işi örnekler ile yeşil sırlı tek renk örnekler yaygındır. Kazılarda ele geçen sikkeler Helenistik, Roma, Beylikler ve erken Osmanlı dönemlerine aittir. Henüz tamamı temizlenemediği için tümüne ilişkin bilgi veremediğimiz sikkelerden Osmanlı devrine ait olanlar Yıldırım Bayezid, II. Murad ve Fatih'indir. Buluntular arasında önemli bir grubu ok uçları oluşturmaktadır. Ok uçlarının çoğunluğu, gövdesi koni şeklinde olanlardır. Bunun yanında mühür, kolye, gibi örneklerin yanı sıra güller, mühürlü tuğlalar ilginç buluntular arasındadır.

Anahtar Kelimeler: Fethiye, İç Kale, Sur, Orta Çağ, Sarnıç, Sikke, Seramik

FETHIYE CASTLE EXCAVATIONS IN 2021

Abstract

During the Fethiye Castle Rescue Excavation 2021 works, the works of precisification the walls, excavation and drilling activities were carried out.

Fethiye Castle, which is bordered by a deep valley extending to Kayaköy in the south and the sea in the north, is a defensive structure with a double wall system in the east-west direction. The castle is spread over an area approximately 220 m long and 150 m wide. The highest point of the castle is about 120-130 meters above sea level.

There are architectural works belonging to different historical periods in the castle. The two gates that have survived to the present day in the castle have early period characteristics. However, the bastions on the upper castle and the lower walls are of the Middle Ages. The engraving of Hammer's visit to Fethiye (Makri – Meğri) in 1800 is the oldest image that gives an idea about the castle. The walls and monumental gate of the castle are clearly seen in this engraving.

During the researches carried out in Fethiye Castle, four inscriptions in Greek were found in the bastions 1 and 5, as well as in the cistern number 5. The inscription, measuring 40 x 21 cm, located on the south front of Bastion Number 1, was written with the scraping technique.

Fethiye Castle Excavation was started with cleaning works in August 2021. No work had been done before in the archaeological site where the castle is located. For this reason, it has been studied on the dense vegetation in the area. Cleaning works were not limited to the area where the castle is located. Studies were also carried out in and around the lower walls and the spaces in the inner castle. In addition, the rubble piles in the western part of the archaeological site were also cleared.

Before the excavation, the map of the castle was drawn and the area on the map was divided into 10 m wide squares. In line direction of the plan, surface cleaning, wall precisification, excavation and sounding works were carried out on the Upper Castle and Lower Walls. Also the area are numbered so that the study areas can be easily understood.

It has been seen that the cisterns in Fethiye Castle are rectangular in plan, barrel vaulted and plastered inside. The walls, which are usually built with stone material, have different thicknesses. Apart from these, no top cover was found at the basic level or in spaces with slightly higher walls. The number of spaces whose functions can be partially predicted is expected to increase in the coming years

Most of the ceramics unearthed in the excavations are in the form of small pieces. Among the glazed ceramics, Miletus works and green glazed samples are common. The coins found in the excavations belong to the Hellenistic, Roman, Principalities and early Ottoman periods. Not all of the coins belonging to the Ottoman period were cleaned. Some of the cleaned samples belong to the period of Yıldırım Bayezid, Murad II and Fatih. An important group among the finds is arrowheads. The majority of arrowheads are cone-shaped. In addition, seals, necklaces, cannonballs and sealed bricks are among the interesting finds.

Keywords: Fethiye, Citadel, Fortification Wall, Middle Ages, Cistern, Coins, Ceramics.

Fethiye Kalesi Kurtarma Kazısı 2021 yılı çalışmaları kapsamında duvar belirginleştirme çalışmaları, kazı ve sondaj faaliyetleri gerçekleştirilmiştir.

Kalede farklı tarihsel dönemlere ait mimari anlayış söz konusudur. Öyle ki kalenin günümüze ulaşan iki kapısı biçim olarak erken özellikler taşırken, üst kale ve alt surlardaki 10 adet burç Orta Çağ yapısıdır. Hammer'in 1800 yılında Fethiye'yi (Makri - Meğri) ziyaretine ait gravür, kale hakkında fikir veren en eski görseldir. Bu gravürde kalenin surları ve anıtsal kapısı açık bir biçimde görülmektedir.

FETHİYE KALESİ'NİN MİMARİSİ

Güneyde Kayaköy'e kadar uzanan derin bir vadi, kuzeyinde ise denize hakim bir ova ile sınırlanan Fethiye Kalesi, doğu-batı doğrultusunda, çift sur sistemine sahip bir savunma yapısıdır. Kale yaklaşık olarak 220 m uzunluğunda ve 150 m genişliğinde bir alana yayılmış olup en yüksek noktası deniz seviyesinden yaklaşık 120-130 metredir (Fotoğraf 1).

Fotoğraf 1. Fethiye Kalesi

Üst Kale ve Alt Surlar'dan oluşan Fethiye Kalesi'nde surları kuzey yönde genişleme göstermiştir. Güney cephede ise yamaçtan yararlanılmış olup sadece belirli yerlerde surlara yer verilmiştir. Kalenin günümüze ulaşmış kuzeybatı ve kuzeydoğu yönde dikdörtgen açıklığa sahip iki

girişini mevcuttur. Bu girişlerden kuzeybatıdaki sağlamken kuzeydoğudaki sonradan taşla kapatılmıştır. Üst Kale üç, Alt Surlar yedi burç ile tahkim edilmiştir.

Kaledeki diğer burçlardan farklı olarak 4 ve 5 No'lu burçların duvar örgüsünden tarihsel dönemleri tespit etmek mümkündür. Buna ek olarak bu burçlar çokgen planlı yapısıyla da diğerlerinden ayrılmaktadır. 4 No'lu burcun ana kaya üstünde blok taşlardan oluşturulan duvar örgüsü Roma Dönemi'ne, kasetleme tekniğinde yapılmış duvar örgüsü ise Orta Çağ'a ait olmalıdır.

KALEDE YER ALAN KİTABELER

Fethiye Kalesi'nde yapılan araştırmalar sırasında 1 ve 5 nolu burçlar ile 5 nolu sarnıçta Grekçe dört kitabe tespit edilmiştir. 1 No'lu Burç'un güney cephesinde yer alan 40 x 21 cm ölçülerindeki kitabe, harç üstüne kazıma tekniğiyle yazılmıştır (Fotoğraf 2).

Fotoğraf 2. 1 No'lu Burç'un güney cephesinde harç üzerine kazıma tekniği uygulanan yazıt

TEMİZLİK ÇALIŞMALARI

Fethiye Kalesi Kurtarma Kazısı, 2021 yılı ağustos ayında temizlik çalışmaları ile başlatılmıştır. Bu doğrultuda kalenin bulunduğu arkeolojik sit alanında daha önce herhangi bir çalışma yapılmamış olması, kalenin topografyası ve alandaki yoğun bitki örtüsü bu çalışmayı mecburi hale getirmiştir. Temizlik çalışmaları kalenin bulunduğu alan ile sınırlı kalmayıp, alt surlar ve iç kalede yer alan nitelikli mekânların içerisinde ve çevresinde yapılmıştır. Ayrıca arkeolojik sit alanının batı kısmında yer alan moloz yığınları da temizlenmiştir.

KAZI ÇALIŞMALARI

Kazı öncesi kalenin haritası çıkartılmış ve mevcut harita üzerinde alan 10 m genişliğinde karelere ayrılmıştır. Kazı programı çerçevesinde Üst Kale ve Alt Surlar'da belirlenen mekânlarda yüzey temizliği, kazı ve sondaj çalışmaları yürütülmüştür. Çalışma yapılan alanların kolay anlaşılabilmesi için mekânlara numaralar verilmiştir (Fotoğraf 4).

Üst Kale ve Çevresinde Çalışma Yapılan Mekânlar

Üst Kale'de; T-32 - T-33 plan karelerinde yer alan 2 No'lu Kaya Mekân, V-31 plan karesinde yer alan 1 No'lu Sarnıç, V-32 plan karesinde yer alan 2 No'lu Sarnıç'ta kazı ve sondaj, Y-33 plan karesinde yer alan 1 No'lu Mekân, Y-35 plan karesinde yer alan 2 No'lu Mekân ile 4 No'lu Sarnıç ve S-31 plan karesinde yer alan 3 No'lu Sarnıç'ta yüzey temizliği ve duvar belirginleştirme çalışmaları yapılmıştır.

2 No'lu Kaya Mekân

Ana kaya üstüne oyularak yapılmış mekânda kademeli kaya yapısında geçişler, farklı kotlarda yer alan doğu-batı doğrultusunda kayaya oyulmuş basamaklar ile sağlanmıştır. Alt kotta yer alan basamaklar 2 No'lu Kaya Mekâna, üst kotta yer alan basamaklar ise 1 No'lu Kaya Mekâna geçişi sağlamaktadır. 1 No'lu Kaya Mekâna geçişi sağlayan basamakların üst kısmında karşılıklı olarak yerleştirilmiş altı adet oyuk, orta kısımda ise bir oyuk bulunmaktadır. Alt kotta yer alan basamaklar ile aynı doğrultuda basamakların güney tarafında bir kanal bulunmaktadır (Fotoğraf 3).

Fotoğraf 3. 2 No'lu Kaya Mekân Temizlik Öncesi ve Sonrası

1 No'lu Sarnıç

Üst Kale'nin kuzey tarafındaki 4.60 x 5.30 m ölçülerine sahip 1 No'lu Sarnıç kuzey-güney doğrultusunda dikdörtgen planlıdır. Kuzey duvarı kalenin suruna bitişik inşa edilen sarnıcın güney duvarının orta kısmında 55 cm genişliğinde giriş açıklığı bulunur. Mekânın dış duvarları 45 cm kalınlığında olup kabayonu taş, aralarda tuğla/tuğla kırıkları kullanılarak örülmüştür. Duvarların üst kısmındaki içe doğru eğim sarnıcın beşik tonozla kapatıldığını göstermiştir. Kazılarda -2 m kota inilmiş daha sonra güneydoğu köşede sondaj yapılmış, sarnıcın derinliği 4.30 m olarak belirlenmiş, duvarları tamamen sıvalı olduğu anlaşılmıştır (Fotoğraf 4). Kazı sonrası sarnıcın üzeri koruma amaçlı branda ile kapatılmıştır.

Fotoğraf 4. 1 No'lu Sarnıç 'ın Temizlik Öncesi ve Sonrası

2 No'lu Sarnıç

Üst Kale'nin kuzey tarafında yer alan 4.80 x 10.80 m ölçülerine sahip 2 No'lu Sarnıç doğu-batı doğrultusunda dikdörtgen planlıdır. Kuzey cephesi surlara bitişik inşa edilen sarnıcın güney duvarının bitişiğinde, 1 No'lu Sarnıç'ın güney duvarı ile aynı hizada 50 cm kalınlığında ek duvar bulunmaktadır. Mekânın dış duvarları 60 cm kalınlığında olup kabayonu taş ve aralarında tuğla/tuğla kırıkları ile örülmüştür. Diğerinde olduğu gibi iç mekân duvarları sıvalı, üst örtü beşik tonozdur. Beşik tonuz örtü iki konsol ile üç bölüme ayrılmıştır. Konsolların üstünde kemer olması kuvvetle muhtemeldir. Sarnıcın kuzey duvarında yer alan kanal izleriyle bağlantılı olduğu düşünülen beş oyuk, doğu duvarında ise 10 cm çapında bir künk yer almaktadır. Sarnıçtaki kazıda -1.50 m kota inilmiş, daha sonra güney-batı köşede 1 x 1 m ölçülerindeki alanda sondaj yapılmıştır. Buna göre sarnıcın derinliği 2.20 m olarak belirlenmiş ve duvarların tamamen sıvalı olduğu anlaşılmıştır (Fotoğraf 5-6-7).

Fotoğraf 5-6. 2 No'lu Sarniç'ın Temizlik Öncesi ve Sonrası

Fotoğraf 7. 2 No'lu Sarniç'ta yapılan sondaj çalışması

1 No'lu Mekân

Üst Kale'nin kuzey tarafında yer alan 1 No'lu Mekân doğu-batı doğrultusunda dikdörtgen planlıdır. Mekânın batı cephesinin üst kısmında, Cumhuriyet Döneminde Atatürk ışıklandırması için beton kaide yapılmıştır. Kaidenin altında 1 No'lu Mekân'a ait duvar izleri devam etmektedir. Bu izler mekânın mevcut halinden daha uzun olduğunu göstermektedir. Beton kaidenin yapı bütünlüğünü bozması nedeniyle sadece kuzey-güney doğrultusundaki 5.30 m olarak genişlik ölçüsü alınabilmektedir. 80 cm kalınlığındaki duvarları tuğla ve kabayonu taş malzemenin kullanıldığı kasetleme tekniği ile inşa edilmiştir. İç mekân duvarlarında kabayonu taş ve aralarında tuğla kırıklarında oluşan bir duvar örgüsü vardır. Mekânın güney duvarında tuğla malzemeyle oluşturulmuş bir mazgal pencere kuzey duvarında ise tahliye kanalı olduğu düşünülen üç açıklık bulunmaktadır (Fotoğraf 8).

Fotoğraf 8. 1 No'lu Mekân'ın Kazı Sonrası

Y-35 Plan Karesinde Yapılan Çalışmalar

Y-35 plan karesinin doğu kısmında 2 No'lu Mekân, batı kısmında ise 4 No'lu Sarnıç olmak üzere iki yapı mevcuttur. Bu yapıların beden duvarlarının güney ve kuzey yönde aynı aks üzerinde devam etmektedir.

2 No'lu Mekân

Plan karenin doğusundaki 8.30 x 5.10 m ölçülerindeki bu mekân doğu-batı doğrultusunda dikdörtgen planlıdır. Güney cephenin dış duvarları tuğla ve kabayonu taş malzeme kasetleme tekniği kullanılarak inşa edilmiştir. İç mekânda duvarlarında kabayonu taş ve aralarında tuğla kırıklarında oluşan bir duvar örgüsü vardır. Mekânda yapılan kazılarda ele geçirilen güller ve ok uçları bu mekânın cephanelik olarak kullanılmış olabileceğini düşündürmektedir (Fotoğraf 9-10).

Fotoğraf 9-10. 2 No'lu Mekân'ın Kazı Öncesi ve Sonrası

4 No'lu Sarnıç

Plan karenin batısında yer alan 5 No'lu Sarnıç 3.90 x 5.80 m ölçülerinde doğu-batı yönünde dikdörtgen planlıdır. Duvarları 55 cm kalınlığında olup kabayonu taşla inşa edilmiş, içten sıvanmıştır. Yine kalan izlerden üzerinin beşik tonozla örtüldüğü anlaşılmaktadır. Yapının kuzey duvarındaki tahribat diğer yerlerine göre daha fazladır (Fotoğraf 11-12).

Fotoğraf 11-12. 4 No'lu Sarnıç'ın Kazı Öncesi ve Sonrası

3 No'lu Sarnıç

Üst kalenin güneydoğusunda yer alan 3.60 x 5.80 m ölçülerine sahip 3 No'lu Sarnıç doğu-batı doğrultusunda dikdörtgen planlıdır. Mekânın dış duvarları 55 cm kalınlığında olup kabayonu taş ve aralarında tuğla/tuğla kırıkları kullanılarak inşa edilmiştir. Duvarları sıvalı olup kalan izlerden üzerinin beşik tonozla kapatıldığı anlaşılmaktadır (Fotoğraf 13-14).

Fotoğraf 13-14. 3 No'lu Sarnıç'ın Kazı Öncesi ve Sonrası

Alt Surlar ve Çevresinde Çalışma Yapılan Mekânlar

Alt Surlar ve çevresinde; AB-28 – AB-29 plan karelerinde yer alan 5 No'lu Sarnıç, AC-29 – AC-30 plan karelerinde yer alan 3 No'lu Mekân, AD-36 plan karesinde yer alan Basamaklı Mekân, AF-36 plan karesinde yer alan 4 No'lu Mekân, AF-35 plan karesinde yer alan 5 No'lu Mekân, AF-34 plan karesinde yer alan 6 No'lu Mekân ve AB-28 – AC-28 plan karelerinde yer alan 2 No'lu Burç'un giriş açıklığında yüzey temizliği ve duvar belirginleştirme çalışmaları yapılmıştır.

5 No'lu Sarnıç

Kalenin kuzeydoğu kısmında yer alan 5 No'lu Sarnıç surlara bitişik olarak inşa edilmiş olup 4.35 x 4.85 m ölçülerinde, doğu-batı doğrultusunda dikdörtgen planlı, içi sıvalıdır. Yapıyı alt sur duvarları dört yönden çevrelemektedir. Sur duvarlarını iç kısmında yer alan sarnıcın kabayonu taş ve düzgün tuğlalarla örülen beden duvarlarının kalınlığı 30 ile 40 cm arasında değişmektedir (Fotoğraf 15-16-17).

Fotoğraf 15-16. 5 No'lu Sarnıç'ın Kazı Öncesi ve Sonrası

Fotoğraf 17. 5 No'lu Sarnıç'ın kuşbakışı görüntüsü

3 No'lu Mekân

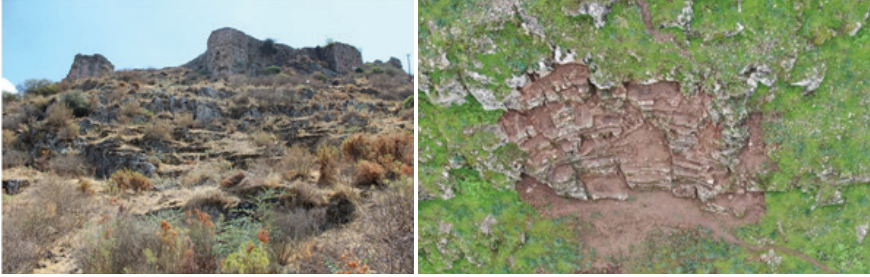
Kalenin kuzeydoğu kısmındaki 3 No'lu Mekân surlara bitişik olarak inşa edilmiş, 7.00 x 11.80 m ölçülerinde doğu-batı doğrultusunda dikdörtgen planlıdır. Mekânın batı duvarında düzgün nizamlı tuğla ile yapılmış 40 cm kalınlığındadır. Mekânın güney duvarı doğal kayaya bitişik kabayonu taş ile örülmüştür (Fotoğraf 18-19).

Fotoğraf 18-19. 3 No'lu Mekân'ın Kazı Öncesi ve Sonrası

Basamaklı Mekân

Odeon veya Tiyatro olduğu düşünölen Basamaklı Mekân, Kalenin kuzeydoğu yamacında ana kayaya iç bükey eğim şeklinde oyularak inşa edilmiştir Sayısı 13 ile 16 arasında değişen oturma sıraları olan mekânın doğu ve batı köşesinde, oturma sıralarını dikey olarak kesen 2 merdiven tespit edilmiştir. Büyük kısmı tahrip olan yapı hakkında daha fazla veriye ulaşmak için kuzeyinde kazı yapılması gerekmektedir. (Fotoğraf 20-21).

Fotoğraf 20-21. Basamaklı Mekân'ın Kazı Öncesi ve Sonrası

4 No'lu Mekân

Kalenin kuzey yamacında 6.60 x 7.20 m ölçülerindeki 4 No'lu Mekân, kuzey-güney doğrultusunda dikdörtgen planlıdır. Güneyden kayaya yaslanmış mekânın duvarları kabayonu ve blok taşlarla örölmüştür (Fotoğraf 22-23).

Fotoğraf 22-23. 4 No'lu Mekân'ın Kazı Öncesi ve Sonrası

5 No'lu Mekân

Kalenin kuzey yamacında, 4 No'lu Mekân'ın batısında yer alan 6.00 x 9.47 m ölçölere sahip 5 No'lu Mekân kuzey-güney doğrultusunda dikdört-

gen planlıdır. Yapının güneyden kayaya yaslanmış, diğer yönlerden 65-80 cm arasında kalınlıkları değişen kabayonu ve blok taşlarla çevrilmiştir. 4 ve 5 no'lu mekânlar arasında yaklaşık 1.20 m genişliğine sahip işlevi yapılacak kazılar neticesinde anlaşılacak basamaklar tespit edilmiştir. Ana kayanın oyulması ile oluşturulan bu basamakların üst kısmında devşirme parçalar bulunmaktadır.

6 No'lu Mekân

Kalenin kuzey yamacında 5 No'lu Mekân'ın batısında yer alan 6 No'lu Mekân da doğu-batı doğrultusunda dikdörtgen planlı olup güney cephesi ana kaya yaslanmıştır. Mekânın bulunduğu alanı oluşturan kaya zeminin yapısı nedeniyle farklı kot yapısı söz konusudur (Fotoğraf 25-26).

Fotoğraf 25. 5 ve 6 nolu mekânların Kazı Sonrası

Fotoğraf 26. 5 ve 6 nolu mekân'ın kuşbakışı görüntüsü

2 No'lu Burç

Burcun doğu cephesindeki kapı açıklığını belirginleştirmek için yapılan temizlik çalışmasında özgün zemin kotu da belirlenmiştir. Zemindeki kayanın (kapı eşiği) sol köşesinde kapı zıvanasının oturduğu oyuk, kaya zeminin hemen önünde basamak olarak kullanılan 90 x 45 x 50 cm ölçülerinde taş blok ortaya çıkartılmıştır. Sonraki dönemlerde burcun giriş açıklığı özgün zemin kotundan 92 cm yükseltilmiştir. Yükseltile giriş açıklığının sağ tarafında 35 cm yükseklikte, 30 cm çapında ve 125 cm uzunluğunda tahliye amaçlı bir kanal tespit edilmiştir. Bununla beraber burcun içi, 50 cm kadar yükselen bir duvar ile “U” biçiminde sarılmıştır (Fotoğraf 27-28).

Fotoğraf 27. 2 No'lu Burç'un Kazı Sonrası

Fotoğraf 28. 2 No'lu Burçta yer alan kapı

2021 YILI SERAMİKLERİ

Yüzeyde ve kazılarda çok sayıda sırlı-sırsız seramik parçaları bulunmuştur. Bu parçaların büyük bir kısmı nitelik taşımayan amorf tur. Bunlardan etüdlük olanlar AC-29 – 30 plan karesindeki Basamaklı Mekân ile 2, 3, 5, 6 nolu mekânlarda, 2 No'lu Kaya Mekân ile 1, 2 ve 4 No'lu Sarnıç'ta ele geçmiştir.

Milet İşi Seramikler

Kazılarda kırmızı hamurlu, orta sert, ince astarlı sır altı tekniğinde yapılmış seramik parçalarında koyu kobalt mavi, manganez moru ve lacivert renklerin hakim olduğu Milet işi seramikler küçük parçalar halinde ele geçmiştir. Gövdeye ait olduğu tahmin edilen 5 parçanın üzerinde kıvrım dallar gibi bitkisel motifler; zikzak ve gelişigüzel serbest fırça darbeleri ile çizilmiş yatay ve dikey çizgilerden oluşan geometrik motifler görülmektedir. Seramik parçaların üzerinde sır çatlakları ve yer yer deformasyonlar mevcuttur olup Erken Dönem Osmanlı seramiklerine benzemektedir (Fotoğraf 29-30).

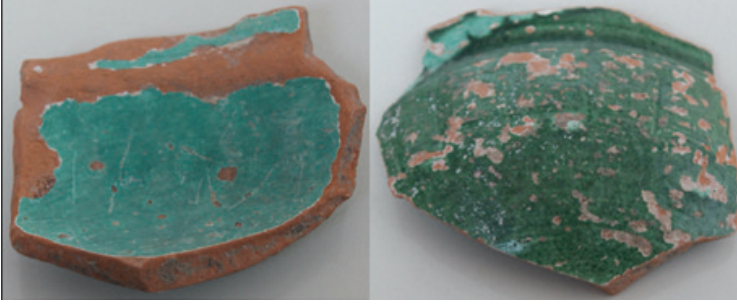
Fotoğraf 29. Milet İşi Seramik Parçaları

Fotoğraf 30. Milet İşi Seramik Parçaları

Tek Renk Sırlı Seramik Parçaları

Orta sert, kırmızı hamurlu, tek renk yeşil sırlı seramik parçalarının dış yüzeyleri bezeme yoktur. Seramik gövdelerinin iç kısımları parlak yeşil sır ile kaplı iken dış yüzeyinde dibe doğru kısımlarda astar ve sır kullanılmadığı görülmektedir (Fotoğraf 31).

Fotoğraf 31. Tek Renk Sırlı Seramik Parçaları

Dip Parçaları

Halka dipli, kırmızı hamurlu, orta sertlikte, taşçık ve kireç katkılı iyi pişirilmiş dip çapı 4 cm olan parçanın iç yüzeyi astarlıdır. İç yüzeyde kahve, sarı ve yeşil tonlarda akıtma tekniğiyle yapılmış bezemeler mevcuttur. Dip kısmının dış yüzeyinde ise sır görülmemekle birlikte gövdeye doğru yörenleyen kısımlarda yer yer kahverengi sır görülmektedir.

Halka dipli, kırmızı hamurlu, orta sertlikte, taşçık ve kireç katkılı iyi pişirilmiş dip çapı 9.1 cm olan parçanın iç yüzeyi astarlıdır. İç yüzeyde sarı ve yeşil tonlarda kazıma tekniğiyle yapılmış geometrik bezemeler mevcuttur. Simetrik olmayan karelere bölünmüş her bir zeminin içerisinde, ince uçlu sivri bir aletle kazıma tekniğiyle yapılmış helozonik kıvrımlar yerleştirilmiştir. Bu kıvrımlar bazı karelerin içinde saat yönünde bazılarında saat yönünün aksine doğru çizilmiştir. Kabın dış kısmı ise sadedir.

Halka dipli, kırmızı hamurlu, orta sertlikte, taşçık ve kireç katkılı iyi pişirilmiş dip parçasının iç yüzeyi astarlıdır. Ağız çapı 21.2 cm olan kase nin dip çapı 7 cm'dir. İç yüzeyde kahve, sarı ve yeşil tonlarda akıtma tekniğiyle renklendirilmiş seramik parçasının iç yüzeyinde geometrik bezemeler görülmektedir. Merkezdeki daire yatay çizgilerle üç kısma ayrılmıştır. Etrafında ise çeşitli boyutlarda simetrik olarak yerleştirilmemiş çizgiler mevcuttur.

Kırmızı hamurlu, orta sertlikte, taşçık ve kireç katkılı gövde ve ağız parçalarının aynı kaba ait olduğu düşünülmektedir. Ağız çapı 9.1 cm olan kabın gövde ve ağız kısmındaki bezemeler birbirinin devamı niteliğindedir. Sarı, yeşil ve kahverengi ile akıtma tekniğinde yüzey boyanmıştır. Kabın iç kısmında serbest el hareketleriyle ve kazıma tekniği ile yapılmış geometrik süslemeler yer almaktadır. Birbiri ile bitişik bir şekilde kıvrımlı bir aks üzerinde ilerleyen şekillerin kabın tüm yüzeyinin kapladığı tahmin edilmektedir. Kabın dış yüzeyi ağız kısmında ise 1-5 arasında değişen ölçülerde aşağı doğru gittiği görülmektedir. Gövdenin dış yüzeyi ise sırsız ve astarsızdır (Fotoğraf 32-33-34).

Fotoğraf 32. Dip Parçaları (V-31)

Fotoğraf 33. Dip Parçaları (AC-29-30)

Fotoğraf 34. Dip Parçaları (AF-36)

Sırsız Seramik Parçaları

Kırmızı hamurlu, gözenekli, taşçık, kireç, kuvars katkılı seramikler genellikle parçalıdır. Dış ve iç yüzeyinde astar ya da sır izi görülmeyen seramiklerde küresel gövdeli iç bükey ağızlı kap ile çift kuplu, dar boyunlu, şişkin küresel gövdeli bir testinin yarısı tümlenebilmektedir (Fotoğraf 35). Testinin boyun kısmının bitip gövde kısmının başladığı yerde kazıma tekniğiyle yapılmış 1 (Bir) rakamı görülmektedir.

Fotoğraf 35. Sırsız Seramik Parçaları

2021 YILI SİKKELERİ

2021 yılı kazı döneminde kazılarında sikkeler ve bir mühür ele geçmiştir. Kazılarda kondisyonu yüksek olan ve temizlenen örneklerden bazıları aşağıda verilmiştir.

AD-36 plan karesinde yer alan Basamaklı Mekân'ın duvar belirginleştirme çalışmaları sırasında Roma İmparatorluğu'ndaki Antonine Dönemine ait bronz sikkenin ön yüzünde Probus büstüne yer verilmiş olup üstünde "IMP C M AVR PROBVS P F AVG" yazmaktadır. Arka yüzünde ise Probus'a çelenk sunan, sağ elinde küre, sol elinde asa tutan kadın figürü yer almakta ve üstünde "RESTITVT ORBIS" yazmaktadır. Sikkenin arka yüzünde tarih kısmında ise deformasyondan ötürü sadece "X.." okunabilmektedir (Fotoğraf 36). Sikke 3.71 gr ağırlığında, 2.20 cm çapındadır.

Fotoğraf 36. Antoninler Dönemi'ne ait sikke

II. No'lu kaya mekânda ele geçen bronz sikke I. Murad'a aittir. Daire içinde dört köşesi iç büyük çizgilerle çevrelenmiş alana iki satırlık yazı yerleştirilmiştir. 1.32 gr ağırlığında, 1.5 cm çapındaki sikkenin ön ve arka yüzünde iki satır halinde "Murad bin, Orhan" yazısı okunmaktadır (Fotoğraf 37).

Fotoğraf 37. I. Murad sikkesi

Kazılar sırasında ele geçen I. Bayezid (Yıldırım) Dönemi'ne (1389-1402) tarihlenen sikkelerden alt surlarda yüzeyde bulunan bir gümüş sikke üzerinde (H.792) 1389-1390 tarihi verilmektedir. 1.14 gr ağırlığında, 1.20 cm çapındaki sikkenin ön yüzünde “Bayezid bin, Murad”; arka yüzünde “Hallede mülkehu, (ortada) sene, 792” yazıları okunmaktadır. (Fotoğraf 38).

Fotoğraf 38. I. Bayezid Dönemi'ne ait sikke

Kazılarda Fatih devrinden sikkeler yoğun olarak ele geçmiştir. AC-29/30 plan karelerinde yer alan 3 No'lu Mekân'ın toprak eleme çalışmasında Fatih Dönemine ait 1470 tarihli sikkede yazılar daire içine satır çizgisi olmadan yerleştirilmiştir. 0.87 gr ağırlığında, 1.20 cm çapında sikkenin ön yüzünde “Mehmed bin, Murad Han, azze nasruhu, 875”; arka yüzünde “hallede, mülkehu duribe, ...” yazısı okunabilmektedir (Fotoğraf 39).

Fotoğraf 39. Fatih Dönemi'ne ait sikke

V-32 plan karesinde yer alan 2 No'lu Sarnıçta 1 adet tutamaklı mühür bulunmuştur. Mühür üzerinde kazıma tekniğiyle Osmanlıca “Muhammed İhsan bin Haydar 328” yazmaktadır. Mühür üzerinde ayrıca basit kıvrımlardan oluşan süslemeler bulunmaktadır (Fotoğraf 40).

Fotoğraf 40. Tutamaklı Mühür

METAL OBJELER

2021 kazı döneminde toplam nitelikli 50 adet metal obje ortaya çıkarılmıştır. Bu metal objelerin 46 adedi demir, 4 adedi bronzdur. Çeşitli kullanım alanlarına sahip olan bu metal objeler; 44 adet ok ucu, 2 adet nal parçası, 4 adet takı parçası ve çivilerden oluşmaktadır.

Y-35 plan karesinde yer alan demir ok ucu 5.5 cm uzunluğundadır. Ağız genişliği 5 cm olan objenin uç kısmı üçgen formda çıkıntılıdır. Okun ahşap kısmının girdiği gövdesi koni şeklinde aşağı doğru genişlemektedir (Fotoğraf 41).

Fotoğraf 41. Metal Ok Ucu

AF-35 plan karesinde yer alan 5 No'lu Mekân'dan ele geçen ok ucu 8.4 cm uzunluğundadır. Yassı kesitli okun omuz bölümü geniş, bel kısmı uzun olup bileziği kısmen tahrip olmuştur (Fotoğraf 42).

Fotoğraf 42. Metal Ok Ucu

2021 YILI TAŞ VE TUĞLA PARÇALAR

Yüzey buluntusu olarak ele geçen üzerinde Grek harflerinden oluşan damgaya sahip yer alan tuğla dikdörtgen tuğla parçasının üzerindeki damga Bizans Dönemi'ne aittir (Fotoğraf 43).

Fotoğraf 43. Tuğla

V-31 plan karesinde yer alan kazı çalışmalarında dikdörtgen formda, üzerinde Arapça 14 sayısı okunan Türk devrine ait bir tuğla parçası bulunmuştur (Fotoğraf 44).

Fotoğraf 44. Damgalı Tuğla

Kazılar sırasında 89 adet taş gülle ele geçirilmiştir. Çeşitli büyüklükte olan küre şeklindeki güllerin büyük bir kısmı Y-35 plan karesindeki 2 No'lu Mekân'dan gün yüzüne çıkartılmıştır (Fotoğraf 45).

Fotoğraf 45. Gülleler

Alınan Tedbirler

Kale ve çevresinde açıklıkların olduğu güney ve batı cephelerine izinsiz girişleri engellemek amacıyla tel çit çekilmiştir. Kaleye girişi sağlamak için batı cepheye sürgülü kapı yapılmış olup kapının iki yanına uyarı ve bilgi uyarı levhaları konulmuştur (Fotoğraf 46).

Fotoğraf 46. Kale Güvenliği İçin Yapılan Çitler

Üst Kale’de; V-31 plan karesinde yer alan 1 No’lu Sarnıç’ın ve V-32 plan karesinde yer alan 2 No’lu Sarnıç’ın örtü sistemi günümüze ulaşmamıştır. Bu durumdan ötürü sarnıçların iç mekânının tahrip olmaması ve olumsuz dış etkenlerden korunması için üst kısmına branda çekilmiştir. Böylelikle restorasyon projesi yapılıncaya kadar geçici olarak koruma altına alınmıştır.

Kalenin kuzeybatısında yer alan kapının lentosunun oturduğu kuzeydeki ayak devrilmiştir. Lentonun yükü güneydeki ayak ve kuzey yöndeki harçlı duvarın üst kısmına binmektedir. Lentonun olası bir yıkılma ihtimaline karşın restorasyon projesi yapıncaya kadar geçici olarak ahşap desteklerle koruma altına alınmıştır .

Kazı Hafriyatı

Duvar belirginleştirme ve kazı çalışmaları sırasında çıkan hafriyat kazı programı çerçevesinde belirlenen yerlerde çalışma alanından çıkarılmak üzere toplatılmıştır. Bu doğrultuda Üst Kale ve Alt Surlar'da çalışma yapılan mekânlarda biriken toprak yığını, taşlar ve tuğlalar öbekler haline getirilmiştir.

Restorasyon ve Konservasyon Çalışmaları

Kazı döneminde ele geçirilen seramik, sikke, metal obje ve taş buluntulardan nitelikli olanlar müze tarafından belirlenecektir. Müze tarafından belirlenen buluntuların Bakanlık ile gerekli izin ve protokoller sağlandıktan sonra Beçin Kalesi Kazı Başkanlığı'na ait laboratuvarında restorasyon ve konservasyon işlemlerinin yapılması hedeflenmektedir.